

Для більш усвідомленого розуміння специфіки опису варто пропонувати учням пригадати, наприклад екскурсію, під час якої вони спостерігали за синичкою. Коротка бесіда із запитаннями сприяє глибшому сприйманню й осмисленню нових понять, активізує словесну творчість дітей: 1) розгляньте малюнки синичок, яких ви бачили у саду, опишіть словами: яка шапочка у пташки, як вона вбрана, яке враження створює; 2) пригадайте зі своїх спостережень за синичками: як вони співають, як поведуться у гайку. Спробуйте скласти твір-опис «Синичка взимку».

Наші спостереження підтвердили думку В.Сухомлинського про те, що уроки, проведені на природі, екскурсії сприяють прояву фантазії, нестандартного мислення, словесної творчості. Яскраві образи рідної землі живлять свідомість дитини. Необхідно, щоб закони мислення вперше розкривалися не перед класною дошкою, а серед луків, полів, біля річки, у шкільному гайку. Такий підхід дає можливість удосконалити чуттєвий досвід та словесну творчість учнів. І перше завдання педагога – «відкрити очі» дітям, навчити їх не просто дивитися, а й бачити, відчувати світ. Потрібно організувати живе споглядання, спостереження, колективне сприймання так, щоб учні відчули потребу пильно придивлятися до навколишнього, бачити поруч дивовижне й загадкове, що ховається від байдужого ока. Справжніми відкриттями стають для дітей ці колективні спостереження, коли вони помічають, як пробуджується шкільний гайок від зимового сну, як пробивається крізь торішній лист ніжна стрілка проліска, чують спів вітру, передзвін дощових краплинок, милуються барвами золотої осені. Логічним продовженням бесіди з дітьми є власне творення усних імпровізованих казок, складання оригінальних замість творів-описів [2].

Для формування навички будувати твір-опис пропонуємо дітям такі орієнтовні теми: «Улюблена іграшка», «Мої забуті іграшки», «Морський камінчик», «Родинна реліквія», «На виставці собак», «Акваріумні рибки», «Кленовий лист», «Калиновий кетяг», «Весняне сонце», «Розквітла вишня», «Перша весняна квітка», «Квітка, що вразила мою уяву», «Розквітла троянда», «Гілка бузку», «Букет для мами» тощо.

Наші спостереження і власний досвід роботи свідчать, що такий підхід дає змогу формувати в учнів уміння влучно і доречно використовувати мовні засоби як в усному так і в писемному мовленні, на практиці закріпити доцільне використання засобів виразності та образності, ефективно здійснювати комунікативну функцію мови, розвивати творчу особистість молодшого школяра.

Список використаних джерел

1. Коваль Г.П. Методика викладання української мови: [навч. посіб. для студ. педінститутів, гуманіст. універ., пед. коледжів] / Коваль Г.П., Деркач Н.І., Наумчик М.М. – Тернопіль: Астон, 2008. – 287 с. 2. Ковальчук О. Виховання в учнів відчуття тексту / О. Ковальчук // Дивослово. – 1996. – № 5-6. – с. 18-20. 3. Нечай Л.Д. Учнівські твори в початкових класах / Л.Д. Нечай. – К.: рад. шк., 1981. – 94 с.

О. І. Хромова

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ НАУКИ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ НЕГУМАНІТАРНОГО СПРЯМУВАННЯ: ФУНКЦІЇ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Дискусія серед науковців і викладачів щодо доцільності викладання у вітчизняних вишах культурно-історичних наук, перш за все, історії України, історії української культури, культурології, української і зарубіжної культури тощо виникла ще в 2009 році, коли міністром освіти і науки І. Вакарчуком було запропоновано замінити курс «Історія України» на «більш фундаментальний» курс «Історія української культури». Згодом, вона отримала новий імпульс після скасування МОН в 2014 році Наказу № 642 «Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента», який встановлював перелік і обсяг

обов'язкових дисциплін гуманітарного циклу. Ще в 2009 році науковці наголошували, що вивчення у ВНЗ вітчизняної історії є для молоді чи не єдиним джерелом адекватних уявлень про історичне минуле українського народу і попереджали, що його ліквідація завдасть серйозної шкоди і справі формування у студентів громадянської позиції, національної свідомості, і справі державотворення в цілому. Тоді був прийнятий компромісний варіант: історія України залишилася однією з нормативних гуманітарних дисциплін, і до них було додано історію української культури. Але вже з 2014 року, незважаючи на протести освітян, кількість годин на вивчення цих дисциплін невпинно скорочується, подекуди до абсурдних цифр, а в деяких непрофільних, негуманітарних вишах курси історії української культури і, навіть, історії України взагалі зникли з навчальних планів. Полеміка з приводу необхідності вивчення студентами цих дисциплін в технічних та економічних навчальних закладах продовжується на сторінках наукових видань, науково-методичних конференціях і в соцмережах. І вона свідчить про наявність навіть в середовищі науковців прихильників виключення з програм підготовки бакалаврів і магістрів в вишах негуманітарного профілю геть не всіх культурно-історичних і соціально-політичних дисциплін як «спадщини радянського минулого» та «імітації державотворення задля власної зайнятості». Проблема, таким чином, може бути сформульована так: які функції мають виконувати культурно-історичні науки в системі негуманітарної освіти, з якими проблемами доводиться стикатися під час викладання їх у сучасних вишах, і які є перспективи історико-культурологічного знання в українській системі підготовки фахівців?

Напевно, вже не треба доводити тезу, що людина не може стати високоосвіченим, кваліфікованим фахівцем, отримавши суто професійні, спеціальні знання. Ще з часів Відродження цілісна, всебічно розвинена особистість мала опанувати, перш за все, цикл гуманістичних дисциплін: історію, філософію, риторiku та поетику. Адже, саме вони «формують не спеціалізовані, вузько спрямовані та локальні навички й здібності, а відкривають перспективу загальних здібностей і можливостей. Вважалося, що, маючи сформовані та актуалізовані загальні здібності, кожен може сам опанувати будь-яку конкретну, вузько предметну сферу, якщо це стане для нього важливим, актуальним, перспективним. Головне – мати базис у вигляді загальних, універсалізованих пізнавальних інструментів» [1, с.11]. Що стосується безпосередньо культурно-історичних дисциплін, тобто вітчизняної історії та історії культури нашого народу, то, безумовно, людина, яка хоче відбутися як особистість, створити свою власну унікальну історію життя, має оволодіти напрацюваннями попередніх поколінь. Свій досвід можна створити тільки опанувавши попередній. Тобто однією з найголовніших функцій культурно-історичних наук є досвідно-формувальна, саме завдяки історичним наукам і культурології людина формується як унікальне буття, а в же потім, звичайно, як громадянин, представник певної нації, що усвідомлює свою ідентичність.

Сьогодні, окрім необхідності постійного доведення доцільності існування історичних і культурологічних курсів в негуманітарних вишах, є і інші проблеми, пов'язані з їх викладанням. Це, насамперед, відсутність креативних навчальних програм з цих дисциплін, які б не дублювали шкільний курс, а давали студентам змогу, з одного боку, долучитися до історичної та культурної спадщини свого народу, а з іншого, розвивали навички осмислення соціокультурної реальності, рефлексії щодо зв'язку подій сьогодення зі справами «давно минулих днів». Другою проблемою, на наш погляд, є недостатність в непрофільних вишах висококваліфікованих кадрів, які б, перш за все, могли якісно викладати курс історії української культури або культурології. Зазвичай, ці дисципліни викладають історики або філософи, які не мають достатньої підготовки з питань теорії та історії саме культури. Третя проблема – це відсутність і до сьогодні якісних підручників, насамперед, з історії української культури, що ускладнює самостійну підготовку

студентів, яка в навчальних планах останніх років займає вже 50, а іноді і 70% навчального часу, що відводиться на вивчення дисциплін. І, найважливіше, це неможливість залучити на заняттях сучасні медійні і інформаційні технології через застарілість матеріально-технічної бази багатьох вишів та відсутності коштів на її оновлення. Залучення до процесу навчання цих технологій давно активізувало творчі пошуки педагогів в інших країнах, зробило процес засвоєння студентами інформації більш ефективним. Але в нашій країні переважна більшість викладачів, наприклад, історії української культури не має можливості наочно продемонструвати студентам найяскравіші зразки культурної спадщини нашого народу.

Отже, наразі культурно-історична складова вищої освіти в непрофільних навчальних закладах, на наш погляд, потребує державної підтримки і вдосконалення шляхом вирішення вищезазначених проблем. Це обумовлюється ситуацією в країні, і в світі в цілому, коли поряд з безпосередніми фаховими знаннями і навичками, набувають значення ціннісні, культурні орієнтації особистості, її гуманістичні ідеали. Формування всебічно розвиненої людини, суб'єкта культурно-історичного процесу є неможливим без осмислення історії свого народу та засвоєння його культурних надбань. Тож історичні і культурологічні дисципліни, на нашу думку, мають бути інтегровані в систему вищої технічної, економічної, природничої освіти тощо.

Список використаних джерел

1. Теоретико-методологічні засади інтеграції змісту гуманітарної освіти у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю: монографія/ За заг. ред. Г. В. Онкович. – К.: Педагогічна думка, 2012.

А. О. Клименко

НОВІТНЯ ПАРАДИГМА УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПРАКТИЦІ

У сучасному освітньому просторі, який має принципово відкритий, демократичний характер, склались нові суб'єкт-суб'єкні відносини між студентами і викладачем. Суть цієї нової освітньої нової парадигми полягає у зміні ролей учасників освітнього процесу, коли студенти самі відповідають за своє навчання, а викладач більше допомагає студентові вчитися, ніж навчає його. Головне завдання викладачів – сформулювати потяг і творче ставлення студентів до навчання, створити для цього відповідні умови. Викладач виступає скоріше у ролі тренера, який розробляє план спільної взаємодії, дає корисні поради і контролює роботу учасників команди [2, с. 190]. Відповідно актуальним завданням для вітчизняної педагогічної науки є вироблення ключових стратегій реформування й розвитку системи вищої освіти, які знайдуть своє остаточне оформлення у сучасній парадигмі української вищої школи.

Мета моєї наукової розвідки – дослідити стан сформованості новітньої парадигми української вищої школи та обґрунтувати найбільш актуальні напрями її реформування.

Сучасні науковці вказують на необхідність випереджаючого розвитку системи освіти. Особливістю випереджаючої парадигми розвитку освіти є фундаменталізація, яка повинна суттєво підвищити її якість, модернізувати зміст освіти, привести її у відповідність з новітніми досягненнями сучасної науки, культури і соціальної практики. В умовах невизначеності, критичних і стресових ситуаціях, коли людина стикається з новими складними природними і соціальними явищами, наукові знання і високі етичні принципи є надійною опорою [6].

Серед інших важливих елементів, які формують парадигму української вищої школи, слід назвати такі: вироблення нової системи цінностей у молоді і нових відносин між викладачем і студентом; формування такої мотивації навчання, яка орієн-